

РЕЦЕНЗИЯ

от Проф. д-р Минко Стоев Хаджийски – ВТУ „Св.Св.Кирил и Методий”
на дисертация на Илияна Михалакиева на тема „Аспекти на
психосоциално функциониране на пациенти с шизофрения”,
представен за придобиване на образователна и научна степен „доктор”, по
научна специалност „3.2. Психология”

Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Шизофренията е най-тежкото психическо заболяване, характеризиращо се с дълбоки и необратими разстройства във възприятната, мисловната и емоционалната сфери. Същите водят до промени в поведението и социалното функциониране като цяло. В резултат болните изпитват широка гама от неблагоприятия от субективните преживявания, до обективната невъзможност за водене на нормален живот. От друга страна те са подложени на социалната стигма, която допълнително влошава тяхното състояние и перспективата за рехабилитация. Биологичното лечение на позитивните симптоми и психотични състояния очевидно не дава достатъчно основание за оптимизъм. Въпреки очевидния напредък на психиатрията и психофармакологията, както и някои успешни опити за психотерапевтична намеса, резултатите що се касае до излекуване са скромни. При това положение нормално е усилията на цялостния терапевтичен комплект да се насочат към психосоциалното функциониране, което най-тясно се свързва с качеството на живот, чието подобряване е една реалистична цел. Същото обаче има различни аспекти и измерения. Насочването на авторката към тяхното изследване и анализиране е актуална задача, значима в общия контекст на психиатричния проблем шизофрения.

Предложената за защита дисертация е в общ обем 296 страници. От тях основният текст е 222 страници, съдържащи увод, четири глави, и заключение под формата на изводи и препоръки. Дисертацията е

илюстрирана с 25 таблици, 104 фигури и 4 приложения. Използваната литература е 285 заглавия, от тях 55 са на кирилица и 217 на латиница. Като литературни източници са посочени и 17 интернет ресурса. Преценявам библиографската база на разработката като изключително богата, адекватна и в достатъчна степен информативна.

Оценка на научно-приложните резултати и приноси на дисертационния труд

Дисертацията на Илияна Михалакиева има следните по-значими приносни резултати и достойнства:

1. На първо място следва да се посочи изборът на тематиката, която не само е недостатъчно разработена у нас, но и неподлагана на нарочно психологическо изследване. Опитът да се изследват факторите, които влияят на психосоциалното функциониране на болните от шизофрения е фактически крачка към разширяване на възможностите за тяхното социално интегриране. Като отчитаме сложността на феномена, както и различните му научни трактовки, един нов поглед никога не е излишен.
2. В Увода се представя проблема за психосоциалното функциониране на болните с шизофрения от гл.т. на неговата актуалност и значимост в научен и научно-практически план. Уместно се аргументира важното обстоятелство, че всеки изследовател използва собствени критерии за неговото определяне. Прави се заявката, проблемът да се изследва в триединството на виждания на пациенти, техните близки и медицински персонал. Посочва се и крайната цел – чрез

психосоциални рехабилитационни мерки да се подобри качеството на живот на болните.

3. В Първата глава „Литературен обзор“ авторката прави обстоен преглед на важни за темата на дисертацията научни факти, свързани с различни страни на шизофренията и проблемите на боледуващите от нея. Логично се започва с конструкта „психосоциално функциониране“ и връзката му с качеството на живот. Последователно в необходимия за целта обем се дават определения, концепции и модели на научен подход към проблемите в съдържателен и функционален план.

Самото разстройство и заболяване е описано достатъчно подробно като заболяемост, клиника, протичане и резултат-инвалидизация.

Специален параграф е отделен на разглеждането на позитивните и негативните симптоми. Намирам това за удачно, поради факта, че същите представят две коренно различни личностни и социални реалности с различно отражение върху поведението и социалната изява.

С необходимата вещина и научна прецизност са представени различни водещи проучвания върху проблема за психосоциалното функциониране и качеството на живот на пациенти с шизофрения. В няколко извода се обобщават интересни факти и научни открития в тази сфера. Не е пропуснат важният за психосоциалното функциониране за хронично болните и особено за шизофрениците проблем за стигмата. Като социалнопсихологически феномен той безспорно е фактор със силно влияние върху функционирането и качеството на живот.

Тази теоретико-обзорна глава завършва с два важни параграфа. Единият е свързан с психосоциалната рехабилитация, като комплекс от медицински, психологически и социални мероприятия, насочени към социалната реинтеграция на болните. Другият насочва към помощта, която следва да се оказва на близките, които са най-значимият социален и психологически фактор както за ресоциализация, така и за субективното преживяване на благополучие и сигурност.

4. Втората глава представя постановката на изследването. Целта е формулирана ясно и съгласно темата на дисертацията. Нейното постигане се свързва с пет конкретни и отговарящи на изследователския замисъл задачи.

Издигнати са седем хипотези, които са адекватни и обективно верифицируеми. С малко изключение / шестата/ всичките са разбираеми в контекста на общата изследователска цел.

По отношение на изследвания обект са съобщени критериите за включване и изключване в изследването.

Процесуалната структура е описана кратко и ясно.

Методиката на изследване, която включва анкета, три специализирани инструмента и статистически методи за обработка е удачно подбрана и описана съдържателно. По отношение на анкетата, същата не би следвало да се определя само като социодемографска, защото обхваща по - широк кръг въпроси.

5. В Третата глава се дават резултатите от изследването по отделните тестови методи. Същите са описани и анализирани от гл.т. на изследователските задачи, като в съдържателен план дори ги надхвърлят. Всички значими данни са онагледени графично и таблично. Прави впечатление както широтата на

представените данни, така и умелото им анализиране според установените зависимости. Поради съдържателното многообразие, добре би било главата да завърши с няколко извода, които да обобщят резултатите.

6. Четвъртата глава представлява обсъждане на установените зависимости с акцент на изследователските хипотези. С изключение на първата хипотеза, касаеща субективната оценка на психосоциалното функциониране на болните, сравнена с тази на близките и медицинския персонал, която се потвърждава частично, останалите шест се потвърждават. Добро впечатление прави аргументирането с конкретни изследователски резултати и психологически разсъждения.

Главата завършва с „Изводи и препоръки“, които очевидно трябва да се приемат като заключение, което липсва, като обособена част извън номерацията. Същите са адекватни и подчертават научно-приложния характер на дисертационния труд.

7. Приносите, както ги вижда авторката се определят в две насоки :

Теоретико – научни

- Направен е преглед на научната литература за факторите, влияещи върху психосоциалното функциониране, субективното благополучие и качеството на живот;
- Предложен е надежден практически модел за психологичен скрининг за самооценка и оценка на психосоциалното функциониране и качеството на живот на пациенти с шизофрения;
- Изследван е обективния и субективен аспект на функционирането на пациентите с шизофрения;

- Направен е сравнителен анализ на психосоциалното функциониране на пациентите с позитивна и негативна симптоматика в първа и последваща хоспитализаци.

Практико-приложни

- Установена е връзката между индивидуал-психологична формация (самооценка) и социалнопсихологични параметри;
- Установени са фактори, формиращи и оказващи влияние в психодинамиката на аспектите на психосоциалното функциониране на болните;
- Получените резултати могат да служат за разработка на разновидности за психосоциална подкрепа на пациентите с шизофрения и тяхното обкръжение.

При цялата условност на подобно разделение , приемам тези приноси, като за най-значим намирам насочването към психосоциалната страна на шизофренията като цяло.

Бележки

Освен споменатите по-горе, към работата могат да се направят и следните бележки:

- Намирам за ненужно обособяването в отделна втора глава постановката на изследването, която е несъразмерна с останалите;
- Не трябва „приноси“, „библиография“, „благодарности“ и „приложения“ да се структурират в основния текст на дисертацията;
- Третата и Четвъртата глави нямат наименования.

Тези бележки не намаляват стойността на труда.

Заклучение

На основата на гореизложеното, намирам дисертацията на Илияна Михалакиева на тема „Аспекти на психосоциално функциониране на пациенти с шизофрения” за актуална, значима, добре замислена и изпълнена. Давам своята положителна оценка и убедено препоръчвам на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „ДОКТОР” в област на висше образование: 3. Социални, правни и стопански науки, Професионално направление: 3.2. Психология.

5.11.2021г.
гр.В.Търново

РЕЦЕНЗЕНТ: 
/проф.д-р М.Хаджийски/